

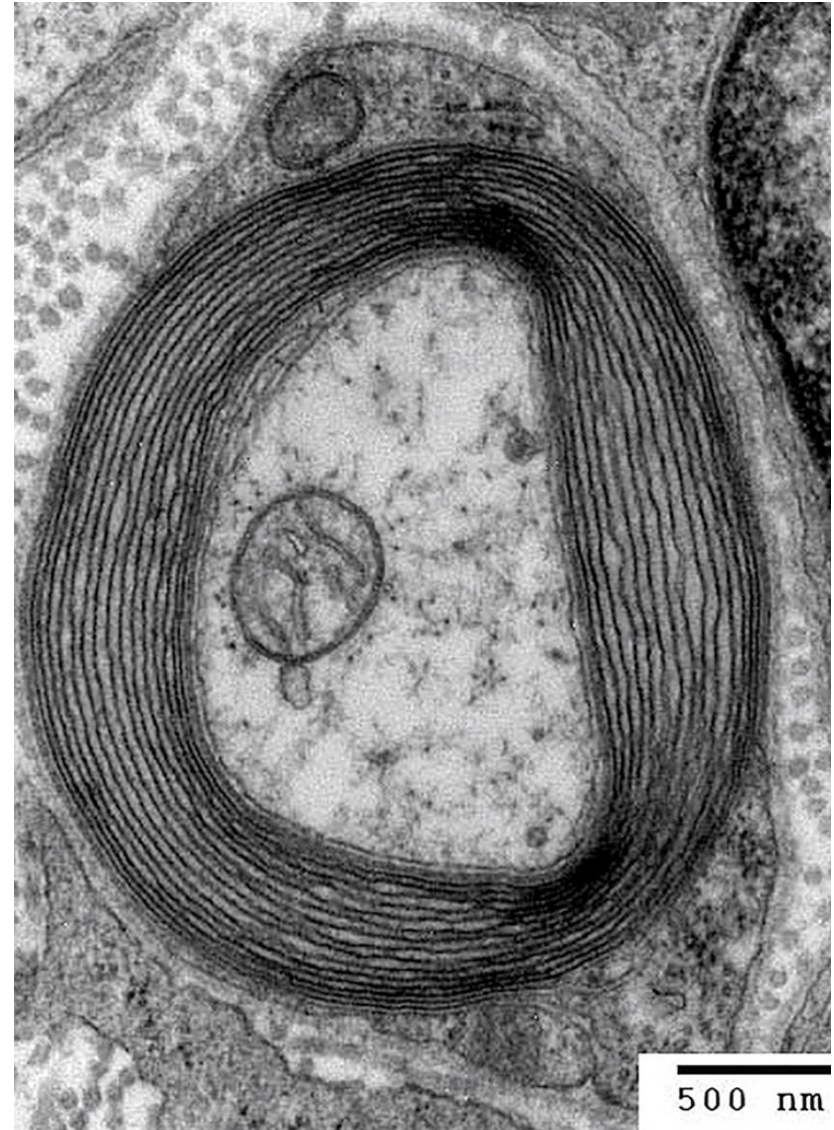
Burok

Térhatárok Erzsébetvárosban ...

Tudományos Diákköri Konferencia szekció-kíírás
BME Építészmérnöki Kar
Középülettervezési Tanszék
Innovatív Terek Stúdió
TDK 2024

kör.ép
BME
KÖZÉPÜLETTERVEZÉSI
TANSZÉK

BEVEZETŐ

A burok kívülre és belülre osztja a világot. Beburkol, teret zár be, egyben ki is rekeszt. A burok eszköz, a kint és bent kommunikációjában szabályozó szerepet tölt be. A rendszerelemélet szerint a burkon belül helyezkedik el a rendszer, a rajta kívül lévő összes dolgot pedig környezetként határozza meg. A világegyetem mikro- és makro szerkezete burkok miriádjából épül fel, az égitestek gravitációs mezőtől az atomokat beárnnyékoló elektronfelhőkig, a biológiai életközösségektől a sejteket határoló hártványig. Az építészek is közeli barátságban vannak a burkokkal, hiszen számukra a terek határait jelentik, mint a közigazgatási, a tulajdoni, a termikus határok, a privát és közösségi terek gazdagon rétegzett felületei.

kép (borító): Mtelnhüvelyes axon transzmissziós elektronmikroszkópos képe
 kép(fent): Giovanni di Paolo, Teremtés és kiűzetés a Paradicsomból, 1445
 kép(jobb): Limburg fivérek, Édenkert, Les Très Riches Heures kódex, 15. század

PROGRAM

A burok a személyes szféra, az aura határát is jelölheti, és nem csak kizárólag a fizikai térre vonatkozik. Használjuk a „burokban él” szófordulatot, amely arra utal, ha egy személy a saját törvényei, vagy valaki más által teremtett szabályok szerint él, bizonyos szempontból elszigetelten a társadalmi normáktól. A burok határozott elválasztó réteg a belső és a külső világ között, amely több mint határvonal vagy kontúr, de sérülékenyebb, mint egy masszív fal vagy zárt objektum. Míg a burok belső része személyes tér, a külseje sokszor képes megjeleníteni a használó identitását. (pl. öltözet, viselet, díszítés, tetoválás).

Az egész kis méretű, személyes terektől a városi léptékű szövetekig tekinthetünk a környezetünkre olyan burkókként, amely eltérő karakterű helyeket hoznak létre. Ez a különbség az intimitás, a tervezettség a nyilvánosság mértékében, a términőségben és még sok egyéb dologban jelentkezhet.

De vajon elválaszt, vagy összeköt minket a burok? Milyen hatással van a burok téri kialakítása a személyes, illetve a közösségi életre? Hogyan jön létre a két világ közötti kapcsolat? Mit jelent a határon lenni, az ajtóban állni és mindkét világba bepillantást nyerni? Mit jelent ma áthaladni a határokon?

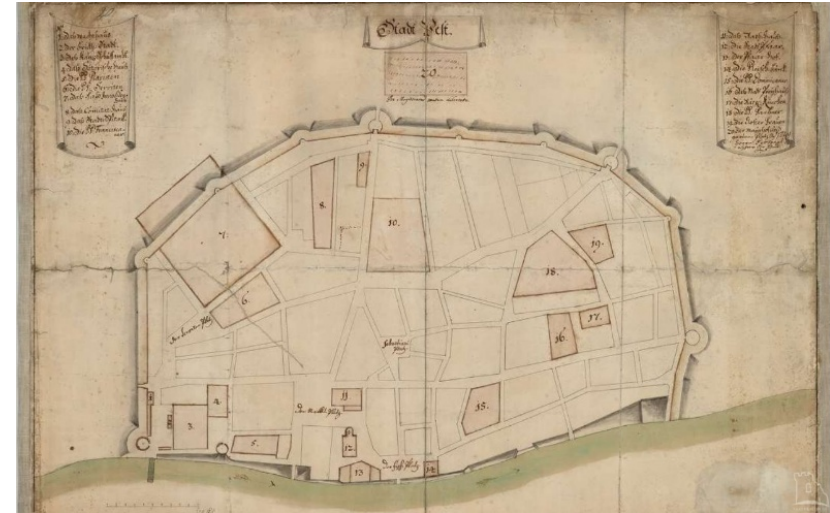
kép: Makovecz Imre, Átlarc nélküli bál, 1974

A TERVEZÉSI HELYSZÍN TÁGABB KÖRNYEZETE

A városi tér tele van látható és láthatatlan határokkal. A városfal, burokként nyújtott védelmet a településeknek, a fizikai védelmen túl a város a benne élők számára identitást, jogi, és szociális kereteket is biztosított. Az egykori városfalak XIX. századi elbontása a mai napig hatással van a városszerkezetek alakulására. Erzsébetváros megszületésében is kulcsfontosságú volt az egykori városfal jelenléte, a rajta kívül megtelepedett népesség és az itt megjelenő várost kiszolgáló kereskedelem. Ugyancsak itt, a Belső-Erzsébetvárosban volt a második világháború végnapjaiban a Budapesti Gettó, melynek egykori határai csak az újonnan emelt emlékművek révén érzékelhetők, akkor azonban nagyon is valóságos burok volt, életet vagy halált jelentve a falai közé zártaknak.

Belső-Erzsébetváros történetileg, szociológiailag, kulturálisan gazdag és a teret használók szempontból is rétegzett tér. A mai napig intenzíven jelen lévő zsidó közösségek, a szórakozni vágyó turisták, az itt lakók és az ide dolgozni járók közt nem ritkák a városi térhasználatot érintő konfliktusok. Ez számtalan megközelítési lehetőséget és módot biztosít a pályázat témájának értelmezéséhez.

kép: Pest térképe a városfallal, 1780
kép: A pesti-gettó térképe

A tervezési feladat helyszíne az erzsébetvárosi Dob és Rumbach Sebestyén utcák sarkán található transzformátor állomás és annak tágabb környezete. A Lestyán Ernő (ERŐTERV) által tervezett épület egy három trafóházból álló sorozat részeként épült 1969-ben. Történeti érdekesség, hogy a trafóház telkén korábban álló, Hild József által 1834-ben tervezett és Ybl Miklós által később bővített Birly-bérházban lakott rövid ideig a második világháborút megelőzően Kádár János. Az épületet 1958-ban bontották el, feltehetően annak köszönhetően, hogy az 1956-os forradalom egyik felkelési központja működött a házban Steiner Lajos vezetésével. A sokáig üresen álló telket 1967-ben kapta meg az államtól a Budapesti Elektromos Művek (ELMŰ), hogy felépíthessék az új ipari épületet. Az előre gyártott vasbeton szerkezetű, téglá vázkitöltő falazatú és téglaburkolatos transzformátorház feszes, határozott tömege burokként öleli körbe a benne elhelyezett technológiát. Az épület mindkét hosszabbik oldal szabadon áll, az utcasarok irányában a térfal visszalép és keskeny térsáv alakul ki az épület homlokzata előtt. A másik oldalon az épülethez tartozó udvar alakul ki, melyet a szomszédos épület tűzfala határol.

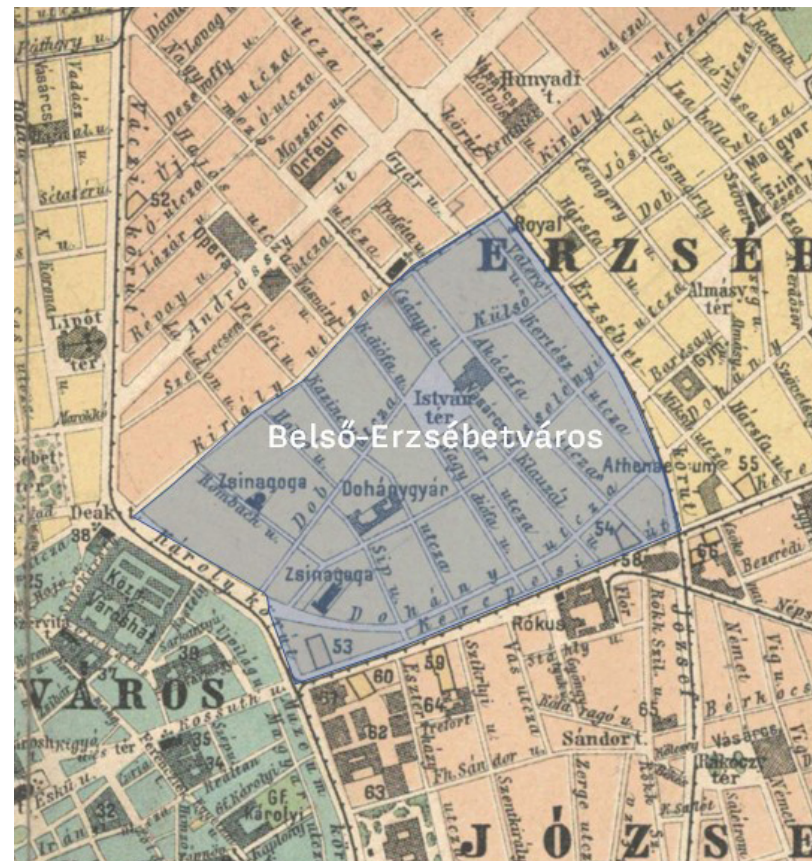
A feladat a külső és/vagy belső terek olyan együttesének megtervezése a trafóház épületének vagy tágabb és/vagy közvetlen környezetének felhasználásával, melynek témája a burok. Választott funkcióra és léptékre, a beavatkozás karakterére (állandó, ideiglenes, pop-up , performatív stb.) vonatkozó megkötés nincs. Lényeges szempont, hogy a problémafelvetés megtalálása is része a feladatnak, melynek helyszínnel összefüggő valamely problémára kell választ adnia.

A TERVEZÉSI PROGRAM LEHETSÉGES HÁTTERE

A tervezési feladathoz könnyen kapcsolhatók további, a tervezést segítő, kiegészítő elméleti kutatási témák. A teljesség igénye nélkül:

- térelméletek
- ipari emlékek újrahaznosítása
- fenntartható város
- turizmus és építészet

Kép: Lestyán Ernő (ERŐTERV): Dob utcai trafóház, 1969

LEADANDÓ MUNKARÉSZEK

Hangsúlyozottan nem hagyományos értelemben vett építészeti terveket, hanem a megtalált problémára adott válasz tervezetét, ennek térbeli, környezeti következményeit, kereteit bemutató ábrázolásokat várunk. A gondolat feltárásához a felajánlott négy eszköz (szöveg, rajz, térbeli makett, animáció) közül a pályázó hármát köteles bemutatni, viszont szabadon választhatja meg, melyik hármat:

_szöveg

Ez egy rövid esszé, amiben a téma, a felvetés eszmeisége jelenik meg, mely részletesen ismerteti a probléma választás szempontjait, az azokra tett gondolat kísérleteket és megoldási javaslatokat. Nem műleírás, hanem a gondolat irodalmi szintű megfogalmazása a cél. Az esszé szövege füzetbe rendezendő, amelyhez illusztrációk kapcsolódhatnak. A szöveg terjedelme 5-10 ezer karakter.

_rajz

Fontos az érzéki ábrázolás, a képzőművészeti igényű feldolgozás. A rajzok egységesen 60x60 cm méretű nyomtatott tablókon készítenők, a szükséges számban, kiállításra alkalmas és természetesen digitális formában is.

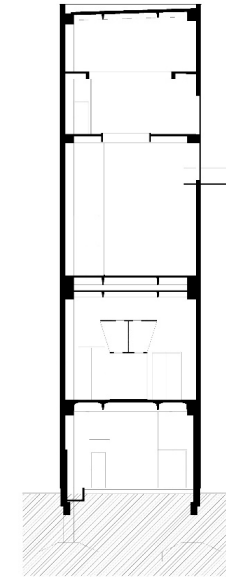
_térbeli makett

A környezetet és/vagy épületet, vagy annak részletét bemutató makett, melynek anyaga tetszőleges, léptéke igazodik a választott feladat nagyságához. Legyen interaktív, azaz részben szétszedhető, bevilágítható, esetleg csereszabatos elemekkel alakítható.

_animáció

A gondolat összegzésére alkalmas egy-perces film, technikája tetszőleges. Mutassa be a tervezett tér időbeli (pl. bevilágítás) változásait, külső térkapcsolatainak esetleges szabályozhatóságát.

A pályamunkákat a TDK-konferencián vetített képes előadás formájában kell ismertetni.

Kép: Lestyán Ernő (ERŐTERV): Dob utcai trafóház, 1969, keresztmetszet
Kép: Joseph Beuys: I Like America & America Likes Me, performance, New York, 1974

MELLÉKLETEK

Az alábbi mellékletek letölthetőek a "TDK Közép 3+1" Teams csoportban (kód: kkp4vcw):

- 01 Fotódokumentáció (helyszínfotók)
- 02 Archív tervek és helyszínrajzok
- 03 Légifotók
- 04 Történeti térképek
- 05 Alaptérképek

HELYSZÍNBEJÁRÁS

A tervezési helyszín elzárt üzemi területén található, a csatlakozó közterületekről jól megfigyelhető, azonban látogatásuk előzetes egyeztetést igényel. Épületlátogatást szervezünk a Dob utcai transzformátorházba.

AJÁNLOTT IRODALOM

HELYTÖRTÉNET ERZSÉBETVÁROS

- DÉRY Attila: *Terézváros – Erzsébetváros, VI.-VII. kerület. Budapest építészet topográfia 3. Terc. 2006*
- SZABÓ-PAP Krisztina: *Adalékok a belső Erzsébetváros történetéhez.* Budapest, Városszépítő Egyesület, 1983
- KEMÉNY Mária: *Kismező, Nagymező, Broadway. Várostitörténeti tanulmányok.* Budapest, Múcsarnok, 2009
- PERCZEL Anna: *Védttelen örökség Lakóházak a zsidó negyedben,* Városháza Kiadó, 2007
- JAMRIK Levente: [Lebontják Pest legérdekesebb múltú házát a Wichmann kocsmát,](#) Falanszter Blog
- JAMRIK Levente: [A Király utca sötét bugyrai,](#) Falanszter Blog
- JAMRIK Levente: [Egy nivós pesti bordélyházba jártak Európa uralkodói,](#) Falanszter Blog
- JAMRIK Levente: [1956 miatt bontják le Kádár János egyik otthonát,](#) Falanszter Blog
- [Erzsébetváros \(Budapest VII. kerülete\) régi képeken,](#) facebook csoport
- A „bulínegyed” hivatalos éjjeli zajszennyezése, [Élhető Erzsébetváros](#)
- [Erzsébetváros szecessziós csikágója,](#) Építészfórum
- [Ahol tízezrek vonulnak éjszakánként, 444,](#) Jelínek Anna, Kovács Bendegúz

kép: Lestyán Ernő (ERŐTERV): Dob-, Katona József utcai és Csarnok téri trafóházak

TRANSZFORMÁTORHÁZAK

- ARNÓTH Lajos: Megjegyzések a transzformátorállomás kapcsán. in Magyar Építőművészet, 1970 19. évf., 3. sz., p. 30-31.
- BÉKÉS Attila: Innen fényes az este. in Esti Hírlap 1968/102. szám
- CSORDÁS Lajos: Áramházak. in Budapest, 2006/5. szám
- FRÖHLICH Nóra (2006): [A Dob utcai trafóház újrahaznosítása.](#) epiteszforum.hu, 2006.08.09. (utolsó elérés: 2024.04.03.)
- HABA Péter: Magyar ipari építészet 1945-1970. Budapest, TERC Kft., Budapest, 2019 p. 262-264, p. 329-330
- JÉKELY Zsolt-SÓDOR Alajos: Budapest építésze a XX. században. Budapest, Műszaki Könyvkiadó, 1980
- LÉSTYÁN Bence: [Transzformáció - Építészeti központ és múzeum.](#) epiteszforum.hu, 2017.10.24. (utolsó elérés: 2024.04.03.)
- LÉSTYÁN Enikő: [Funkció, forma, kontextus - Adalékok Lestyán Ernő transzformátorállomásainak mai értelmezéséhez,](#) Tdk dolgozat, 2019 (konzulens Szabó Levente DLA)
- LÉSTYÁN Ernő - Bajnay László - Transzformátorállomás, Budapest, in Magyar Építőművészet 1966, 15. évf., 1. sz., p. 32-37. u
- LÉSTYÁN Ernő: Erzsébetvárosi transzformátorállomás, Budapest VII., Dob utca. Magyar építőművészet, 1970 19. évf. 3. sz., p. 31.
- LÉSTYÁN Ernő - Arnóth Lajos: Erzsébetvárosi transzformátorállomás, Budapest VII., Dob utca, Magyar Építőművészet 1970/3. szám
- NAGY Attila Károly: [Vigyázz! Felsőpofán nagyfeszültség!](#) in index, 2017.03.28. (utolsó elérés: 2024.04.03.)
- VUKOSZÁVLYEV Zorán: Mai szemmel: Trafó, Budapest: 1965. in Metszet, 2013, 1. sz., p. 11.
- TÁBI Emőke: [„Nem is teljesen épület, de még semmiképpen sem gép” - A Dob utcai trafóház,](#) Építészfórum, 2020.03.17. (utolsó elérés: 2024.04.02)

ELŐADÁS

Adalékok Lestyán Ernő transzformátorállomásainak mai értelmezéséhez

Lestyán Enikő építészmérnök előadása
2024. június 6. csütörtök, 14h
BME Középülettervezési Tanszék
Közösségi tér

kép: Lestyán Ernő (ERŐTERV): Dob utcai trafóház

BÍRÁLÓ BIZOTTSÁG

Frikker Zsolt
elnöke

Molnár Péter és Vedres György díjas építész,
a Mesteriskola tanára, a Bíráló Bizottság

(Stúdió Fragment)

Somogyi Krisztina Phd egyetemi docens, Széchenyi Egyetem
Művészeti Kar
kétszeres Ezüst Ácsceruza- és Molnár Péter
díjas építész-kritikus,
vizuáliskörnyezet-kutató
meghívott oktató
BME Építőművészeti Doktori Iskola

Guba Sándor
építészmérnök, doktorandusz, MOME
(GUBAHÁMORI)

ÜTEMEZÉS

01	Tanszéki TDK-témák meghirdetése, Építészmérnöki Kari TDK évindító előadás	2024. április 17. 17:00
02	Tanszéki TDK-témák bemutató előadása	2024. április 29. 13:20 – K275
03	vezetett városi séta a Tabánban	2024. június
04	meghívott előadók előadásai a kiíráshoz kötődően	2024. szeptember
05	hallgatók jelentkezése TDK Konferenciára (absztrakt beadásával)	2024. szeptember vége
06	TDK dolgozatok beadása	2024. október vége
07	TDK Konferencia, dolgozatok és pályaművek bemutatása Bíráló Bizottsági tagok jelenlétében, értékelés, eredményhirdetés	2024. november

kép: Épületburok mint Faraday-kalitka, H&deM, Jelzőtorony, 1991-94, Basle

Témavezetőnek választható elsősorban a tanszék bármely oktatója, meghívott oktatója és doktorandusza (de a Kar bármelyik tervezést oktató oktatója is felkérhető)! Bármilyen felmerülő kérdés esetén a pályázat teljes ideje alatt Klobusovszki Péter DLA egyetemi docensnek tudtok kérdéseket feltenni (klobusovszki.peter@epk.bme.hu)! A hallgatói kérdésekre adott válaszokról minden pályázót egyaránt értesítünk.

A Középülettervezési Tanszék által meghirdetett TDK-szekciókhoz a kapcsolattartás megkönnyítésére online jelentkezési listát ([TDK Közép jelentkezés 2024](#)) hoztunk létre az érdeklődők számára. Kérjük, itt jelentkezettek mielőbb, kapcsolatfelvétel céljából, de személyesen keressétek a választott konzulenszt is.

A kiírás mellékletei megtalálhatók a "TDK Közép 3+1" Teams csoportban (kód: kkp4vcw). A Középülettervezési Tanszék őszi 3+1 TDK szekciójáról részletes tájékoztató előadást tartunk 2024. április 29. hétfőn, 13.20-tól, a Tervezőmódszertan előadás keretein belül, a K275 teremben.

Budapest, 2024. április 22.

Kép: Smiljan Radic, 15. Serpentine Gallery Pavilion, London 2014
kép: Smiljan Radic, Alexander McQueen Fashion Show, London, 2022

